

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Colecția

NOUA SPIRITUALITATE

coordonată de

DUMITRU CONSTANTIN-DULCAN

DOREL VIȘAN

CINE-I PĂZEȘTE PE PAZNICI? Gânduri de zi și de noapte

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

**Prefață la prima ediție de
Mircea Radu Iacoban**

© Editura Școala Ardeleană
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364 117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel/fax 0364 117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro,
esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a
României

ISBN 978-606-797-429-4

Editor: Vasile George Dâncu
Coperta: Eduard Grecu
Tehnoredactare: Sandra Cibicenco

Cluj-Napoca, 2019

CUPRINS

Libertatea, ca un samar <i>(Prefață la prima ediție de Mircea Radu Iacoban)</i>	11
MEDITAȚII	17
A iubi, a urî	19
A trecut baba cu colacii.....	22
Biblioteca din grajd	27
Bogat e greu, sărac e rău.....	30
Ce versuri frumoase! O, ce versuri frumoase, dar nu știu de ce casc... ..	35
Ce-i în gușă, și-n căpușă (?).....	41
Ce-i îngăduit lui Jupiter nu-i îngăduit bouului....	46
Cerul cu stelele, lumea cu relele.....	51
Cimitirul alb	55
Cioc, cioc, cioc! Cine-i la ușa mea... (?)	60
Dar cu calul ce-ai avut...?	64
De la ceașcă până la buze multe se pot întâmpla	69
De scăpare	74
Dimineața, când te-apucă greața.....	78
Doamne, judecă-ne numai după faptele noastre	83
Doamne, mă îngrozesc de semnele Cerului.... ..	87
Dragoste, pacoste... ..	92
Dresorul de maimuțe.....	97
E ușor s-o duci pe Șari la bal, dacă și ea vrea... ..	102
Fiecare moare singur.....	107

Fonoteca de aur	111
Fugiți, măăăă!.....	115
Gheorghe fără de Țară.....	119
Hegel și euroii.....	125
Iarba nebunilor	128
Gelozia, bat-o vina!	133
Ignoranța activă.....	138
Inima <i>de-a stânga</i> și portofelul <i>de-a dreapta</i>	143
Internaționala adăugită	148
Investiție netă.....	153
La loc comanda!.....	158
Lacrimi de regret	162
Lecția păsării	167
Măi, bărbate, plec la băi, c-am la inimă bătăi... (cântec vechi).....	173
Me, me, adsum qui feci... (partea I)	179
Me, me, adsum qui feci... (partea a II-a).....	183
Nisipurile de aur	187
Nu părul alb face omul înțelept	190
Nu-i luminează nicării, c-or murit toți oamenii....	194
„O dulce vacă deghizată în floare...”	199
Oare ce-o fi dincolo de uitare?.....	203
Omule plin de duh, caracter prost.....	207
Pagini în alb... cu viața.....	211
Pământ rămâne cât ne cere trupul	215
Pământul nelucrat din noi.....	219
Quis custodiet ipsos custodes?.....	223
Să rămâi viu prin moarte.....	227
Save Our Souls (S.O.S.).....	230
Sexualitate stahanovistă	234
Spanac	238
Stai, bre, că nu dau tătarii!.....	242
Stai, maestre, era vorba de un clapon.....	247

Turma de antilope.....	252
Unde bate mama, crește	255
Valoare și caricatură.....	260
„Vânătorul ce se vânează singur...”	263
ADMIRAȚII	267
Ni-s numărate ceasurile vieții sau ca să murim ne naștem	269
Adrian Păunescu	277
Șah continuu... ..	279
George Stanca, „un semn fără tălmăcire”	281
La plecarea lui George Stanca	284
Către noi înșine.....	287
Și-am zis verde... Slătioară... ..	292
<i>Făclia</i>	294
Tabăra de artă pentru copii „Vălenii Șomcutei”	296
Eugen Albu - om și spirit.....	299
Draga Olteanu Matei	302
Cuvintele nerostite.....	303
Aniversarea a 140 de ani de existență a Școlii Normale de Învățători din Cluj	310
Iubirea față de artă și cultură.....	313
Demnitatea de a lăsa... semne.....	315
Amintiri... „...Amintiri/ țâriesc încet ca greieri”	317
Despre Cornel Udrea	322
Despre Dan Serbac	327
Aurel Tămaș și muzica lui tămăduitoare.....	330
Invitație la întrebări.....	332
Istorie la Cluj-Napoca	334
Câteva cuvinte despre intrarea în evenimentele din 1989 la Cluj.....	336

Încă o dată despre Revoluție și revoluționari.....	339
Nu lăsați copiilor voștri drept avere aur, ci mai mult bun-simț și dragostea de muncă a albinelor	342
Turda – Teatrul de Stat și praful de ciment	345
Slujitor și strajă pământeană.....	350
Duminica orbului	353
Voluptatea mărturisirii.....	357
Valeria Gagealov sau unde drumurile fac cruce.....	359
Vorba cea... ..	361
Noblețea vieții e să faci aceasta... ..	364
La plecarea lui Liviu Tudor Samuilă	367
La plecarea lui Petre Dondoș.....	370
La plecarea lui Mitru.....	372
Alexandru Chira și Monumentul de la Tăușeni	375
Academia Română – Centenar Radu Beligan....	377
Destin	380
Aurel Rău sau scormonind prin buzunare.....	382
Noaptea neagră a sufletului.....	385
CONFESIUNI.....	387
Confesiunea unui actor.....	389
Drumul se face mergând.....	390
Nimic nou sub soare...?!	393
Înapoi la sentimente!.....	400
Douăzeci și doi de ani cu fața la oameni.....	402
Însemnări de sertar	412

LIBERTATEA, CA UN SAMAR

Solicitat fiind să scriu o prefață cărții lui Dorel Vișan *Cine-i păzește pe paznici*, am început, ca de obicei, să notez numărul paginilor la care urma să revin, acolo aflându-se pasajele cele mai pline de miez și de interes. Pentru a constata că notam aproape pagină de pagină, atât de consistentă și de profundă arătându-se această culegere de articole datorată unuia dintre cei mai mari actori ai României, Dorel Vișan. Despre actori se spune ba una, ba alta, de parcă ar fi o specie aparte, de văzut numai înrămată, luminată și aplaudată în dreptunghiul scenei. Actorii sunt oameni ca toți oamenii, și dacă nu s-a inventat șublerul-minune care să măsoare talentul, înzestrarea culturală le-o poți aprecia nu doar când îi ascuți în scenă, ci, cu siguranță, și atunci când îi citești. N-aș vrea să supăr riscând ierarhizări și clasamente, dar trebuie să spun că o certă și inatacabilă poziție de vârf revine de departe ardeleanului Dorel Vișan. Rar întâlnești în breaslă o atât de doctă și de avizată abordare a chestiunilor fundamentale, a întrebărilor existențiale care s-ar cuveni să ne obsedeze și tratarea cărora să se întemeieze atât de solid pe marea bibliotecă a lumii – de la scrierile anticilor la

eseistica filosofică de ultimă oră. El probează, în tot ceea ce gândește, scrie și interpretează, o profunzime puțin obișnuită și o luciditate amără, apte să-l situeze într-un meritat prim-plan al cugetării contemporane. Nu-i de-ajuns talentul actoricesc pentru a trece convingător de la Nichitache din *Tănase Scatiu la călăul din Întoarcerea lui Vodă Lăpușneanu*, apoi la *milițianul din Casa dintre câmpuri*, la *primul-secretar din Probleme personale*, *Iacob* din lungmetrajul cu același titlu, *Gheorghe* din *Năpasta*, *Popa Furtună* din *Pădureanca*, *Petru Groza* din *Oglinda*, *Vârtosu* din *Senatorul melcilor*, *Generalul* din *Sindromul Timișoara*, *Mailat* din *Cocoșul decapitat*, până la *Ion Creangă* din *Un bulgăre de humă*. Este necesară o marcată investiție de inteligență actoricească, dublată de temeinicia credințelor și capacitatea navigării avizate prin sisteme filosofice fundamentale (într-un singur articol din *Journalul Național*, pentru a-și susține și argumenta opiniile, Vișan trece dezinvolt prin filosofia lui Schopenhauer, Marx, Hobbes, Locke, Rousseau – câți dintre oamenii scenei și-o pot permite?).

Am lucrat împreună la filmul *Un bulgăre de humă*, lungmetraj pretențios nu numai prin altitudinea ideatică cerută de însuflețirea cinematografică a unor personaje emblematiche, a căror imagine se cuvenea să consune cu icoana păstrată în sufletele românilor, fără a cădea în schematismul școlăresc pe bună dreptate contestat

(evident, cu exagerările de rigoare, fiindcă, români fiind, suntem gata oricând să scoatem carul împotmolit în șanț spre a-l prăvăli în șanțul celălalt). Îndoieli a avut și scenaristul (poate un ardelean întruchipa veridic un cel mai autentic moldovean?), dar mai ales actorul: „Eram pe punctul de a renunța la rolul Creangă. Nu-l simțeam pe Creangă, nu știam cine este Creangă. Într-o zi, când aveam frământările astea, am simțit dintr-odată că a coborât ceva din ceruri, că a pătruns sufletul lui Creangă în mine și am început să simt personalitatea marelui scriitor; m-am luminat, simțeam că sunt Creangă”. Două sunt temele care-l solicită constant, de-a dreptul obsesiv: *libertatea și desfășurarea*. Amândouă dureros de actuale și păgubos de rar în atenția eseistilor, excesiv seduși de eternele imixtiuni ale politicului suveran. „Problema libertății mă preocupă de mult. Am scris și doi psalmi despre libertate – «*libertatea e ca un samar*». Eu cred că libertatea e o problemă de omenie. Și că nu există libertate fără lanț. De altfel, definițiile libertății pe parcursul istoriei sunt confuze. Cea mai frumoasă definiție a libertății am întâlnit-o la Eminescu: «*libertatea este facultatea omului de a dispune de el însuși prin muncă și capitalizarea muncii*». Genial! Omul nu poate trăi fără muncă (...) Imediat după revoluție, noi ne-am rupt lanțul. Acum suntem liberi, dar jaloanele se mișcă după fiecare. Cineva, un

filosof, spunea că toate lucrurile mor în afară de simțul rău al omului, care tot timpul se dezvoltă. Încet-încet, nu doar la noi, ci în toată lumea, din Noua Zeelandă până în Canada, am văzut că ia proporții degradarea umană. O degradare a omului, o degradare a civilizației. Omul se îndepărtează de propriul sine – și atunci nu se mai poate vorbi de libertate, de fericire, de iubire. (...) Nu prea mai sunt prietenii adevărate, care să păzească drumul spre dragoste, dragostea fiind elementul fundamental al prieteniei. Totul se învârte cinic după interes. Orice lucru, în țara noastră, a devenit o mică afacere, fiecare membru al grupului nu întrebă decât care-i partea lui, dacă s-ar putea, luată nemuncit”. Și-n altă parte: „Nu există luptă între generații, ci numai o luptă între valori. O generație degeaba se ridică să lupte împotriva altei generații dacă nu are valori. Un om poate să fie valoros la 30 de ani și poate să nu fie valoros la 80 de ani, dar și invers. Deci eu cred că lupta nu se duce între generații, ci numai o luptă între valori”. Cât despre „deșțărare”: „Românul – scrie Vișan –, bogat sau sărac, a ajuns nefericit în propria lui țară și în propria lui casă, indiferent dacă are o cameră sau patruzeci. Cât de mare este neștiința noastră și ce redusă experiență am dobândit în acești douăzeci de ani trăiți degeaba!”. Ce premoniție a avut Eminescu! – „Oriunde mergem suntem venetici/ Și-așa vom merge

noi din țară-n țară/ Pân' s-o pierde și urma neamului”. Întrebând, într-un minimarket ce vindea mere din Grecia, căpșuni din Spania, pere din Patagonia și roșii de la turci, „ce aveți din România?”, autorul primește de la vânzătoare un răspuns isteț și hazos, ce nu-l amuză pe cât îl amărăște: „Din România? Pe mine și magazinul”. Drept pentru care i se pare întemeiată citarea unei învățături din vechea gândire indiană: „țara în care cineva nu găsește cinste, bucurie (...), nici dobândește vreo învățătură trebuie părăsită” (Chanakya). Urmează, logic, întrebarea durută: „Criticăm ca proștii Daciada, criticăm ca proștii practica școlară și activitatea artistică de amatori. Foarte bine că s-au desființat. Dar ce-am pus în locul lor oare, în afară de prostia și mărginirea noastră democratică, discotecile, libertinajul sexual, drogurile, țigara, alcoolul, banii nemuncați, neascultarea de dascăli și de părinți, eludarea legii, aruncarea cu pietre în forțele de ordine, hoția națională și în întreaga lume liberă, crimele, violurile, comerțul cu prostituate, luptele între clanuri, minciuna, viteza și bolizii de milioane adunați de prin pâraiele patriei. Dar era să uit: am făcut și ceva bun: serviciul de descarcerare”. Din nou, Eminescu: „Ce a scos din voi Apusul/ Când nimic nu e de scos?”. Toate la un loc, desigur, nu înseamnă că n-ar avea loc frumosul în viața noastră cea de toate zilele: „din păcate, însă, cu fiecare clipă, constatăm că

nu avem timp ca să-l privim” (inima în stânga, portofelul în dreapta). Cum se vede, Vișan evită, din explicabilă prudență, să propună răspunsuri tranșante marilor probleme existențiale, dar nu ocolește dezbaterea chestiunilor vitale ale actualității mioritice, acolo unde se poziționează demn, neiertător și decis: „Iată că Dumnezeu mi-a ascultat ruga, ne-a pus mâna în cap și ne-a zis: na-vă libertate! Și după ce am tras o horă bună, democratică și un bărbunc al privatizărilor, începem să ne dezmeticim și, asemenea iepurilor prinși în lumina farurilor, ne întrebăm cu spaimă: este oare omul liber cu adevărat? Este capabil a se uni cu sine însuși spre a deveni liber: (...) Ce perspective au aceste întrebări la care nici nu ne-am gândit vreodată?”.

Excelenta carte *Cine-i păzește pe paznici* luminează câteva dintre cotloanele întunecate ale trăirii românești și ale devenirii națiunii de la Carpați și Dunăre. Se citește ușor și, mai ales, cu mult folos.

Mircea Radu Iacoban

MEDITAȚII

A IUBI, A URÎ

...Uite o întrebare la care nu oricine poate să răspundă: *De ce nu putem fi și triști, și fericiți în același timp?*

Dacă antilopele nu ridică ziduri și fortărețe între ele și lei este fiindcă ele nu au obsesii și nu cunosc *sentimentul urii*. Numai „*omul, ce-i făptură aleasă, are-anume/ un creier și un suflet pentru dureri în lume*” (Mihai Eminescu, *Andrei Mureșanu*) *știe și poate să urască*.

Când eram mici, eu și frații mei făceam – ca toți copiii – tot felul de năzbâtii. Mama pe unele le trecea cu vederea și ne privea doar cu dojană, dar pentru altele ne zicea: „Când faceți asta sau asta..., așa vă urăsc că nu pot să vă mai văd în fața ochilor...”.

Din această cauză, sentimentul urii multă vreme a fost foarte confuz în mintea mea. Nici astăzi nu pot urî pe cineva cu adevărat, chiar dacă-l desconsider, mai ales că mama, peste o oră sau a doua zi, parcă uita ce ne-a spus și se uita la noi cu acea dragoste de care numai mamele sunt capabile. În mintea mea de copil, a urî pe cineva era egal cu a-l „certa” pentru că a făcut „ceva rău”, ceva ce nu-i face cinste, ceva ce nu trebuia să facă..., pentru că eram ferm convins că

mama ne zicea acele „vorbe grele” pentru că, de fapt, în adâncul sufletului ei ne iubea.

Cu trecerea anilor, am început să înțeleg că ura, de fapt, este unul dintre cele mai puternice sentimente autodestructive care, în accepțiunea cercetătorilor, duce la un dezechilibru fiziologic-heterostasis.

În viața mea am cunoscut oameni pe care i-am apreciat, i-am ajutat și chiar i-am iubit și care, la un moment dat, m-au trădat, nutrind acest mizerabil sentiment. Nici astăzi nu pot să-i înțeleg pe unii, care nu au curajul să „rupă aceste lanțuri”, de parcă își găsesc fericirea în a-și urmări „victima” până la „distrugerea finală”, păstrând în inima și în mintea lor otrava amărăciunii.

Toamna trecută n-am avut timp să cosesc iarba din grădină și nici n-am găsit pe cineva să facă acest lucru. Nimeni nu vine azi la lucru, nici pentru bani. Toți parcă ar vrea să se culce seara și să găsească a doua zi dimineața banii pe noptieră. Așa că astă-primăvară am aprins iarba uscată și focul acela care se întetea cu o furie extraordinară, că abia l-am stăpânit, mi-a creat imaginea acelor oameni. Vedeam parcă în flăcările focului cum dragostea din inima lor se contaminează și face loc cancerului urii și inima lor, în loc să se încălzească la focul întetit de vânt, îngheață..., pentru că ei simțeau că nu înțeleg „lucrurile îngrozitoare” pe care le-am făcut și că nu mă căiesc...

Întorcându-mă în vreme, vedeam imaginea mamei care era tot mai puternică *pentru că știa să ierte...*, iar ei păleau în mintea mea tot mai mult, plătind prețul stricăciunii propriilor lor suflete.

Numai iertarea rupe acele „lanțuri” mizerabile și ne redă libertatea. Și, din acel moment, acea „vedenie” parcă m-a ridicat deasupra suferinței și durerii. Sau poate... sunt prea orgolios pentru a-i putea urî la rândul meu, sau poate vanitatea m-a făcut să-mi fie milă și, astfel, am preschimbat ura într-o formă ceva mai comodă – indiferența...

Parcă o voce lăuntrică îmi striga: „Nu-i căra în spate, aruncă-i, fiindcă te împovărează”.

Mă gândesc și azi că, ori de câte ori nu am înțeles firea lucrurilor, am plătit. Câtă dreptate avea bădia Ion Creangă când zicea: „Prostul, până nu se lovește cu capul de pragul de sus, nu-l vede pe cel de jos”.

Ce frumos și simplu ar fi să ne putem repeta cursul vieții, schimbându-l pe alocuri ori de câte ori vrem... așa, ca la teatru.

București, 12 iunie 2007